

eemeli

Designarkiston asiakkaana s. 1

Ketterää kehitystä Memory Campuksen alaisuudessa s. 4

Designarkiston monet muodot s. 5

Muotoilu muutoksessa s. 11

Designarkiston muotoilukasvatusmateriaali s. 15

Pääkirjoitus Designarkisto juhlii

Aikaisemmin luulin, että design on yhtä kuin huippumuotoja ja klassikkoesineitä. Tätä mielikuvaani ruokki julkisuudessa, tietysti aivan ansaitusti, paistattelevat huippumuotoilijat. Käsitykseni muotoilusta muuttui täysin, kun olin mukana perustamassa vuosikymmen sitten teollisen muotoilun arkistoa Elkan yhteyteen Mikkeliin. Arkiston vaiheista kerrotaan laajemmin toisaalla tässä Eemelissä.

Koin valaistuksen. Olen joka päivä tekemisissä muotoilun kanssa. Pakastealtaalla kaupassa, puita pilkkoessani halkaisukirveellä, käsiä pestessäni, sinappipurkki kourassani, sovelluksia käyttäessäni, kauppakeskuksessa oikeaa kohdetta etsiessäni jne. Joku suunnitellut paljon arkisia asioita puolestani. Helppokäyttöisiä, houkuttelevan näköisiä laitteita, esineitä, vaatteita, toimivia palveluja, graafisesti hienosti toteutettuja pakkauksia, julkaisuja, julisteita...Muotoilua on kaikkialla.

Huippumuotoilijat tuovat näkyvyyttä. Alalla työskentelee myös paljon muotoilijoita, joiden työn jälki näkyy arjessamme, ei niinkään julkisuuden valokeilassa. Muotoiluintensiivisellä liiketoiminnalla on myös suuri taloudellinen merkitys.

Reilu kymmenen vuotta sitten eräät muotoilualan aktivistit kokivat tärkeäksi tehtäväksi saada muotoiluun liittyviä dokumentteja laajemmin talteen tutkimuksen hyödynnettäväksi. Ajatuksesta syntyi 10 vuotta sitten nykyään Designarkistona tunnettu muotoilun erikoisarkisto. Tämä Eemeli on omistettu kymmenenvuotiaalle Designarkistolle ja muotoilulle.

Asiakasnäkökulma Designarkiston asiakkaana

Kun muotoilu muuttui teolliseksi muotoiluksi

Kun kuulin Suomeen perustettavasta Designarkistosta, johan innostuin laakista. Ensi kertaa tutkijoille oli avautumassa mahdollisuus päästä näkemään talletetusta materiaalista, miten tuotteiden suunnittelu tapahtui niin designereiden päiden sisällä kuin teollisuudessa, mitkä tekijät toivat suunnittelun mahdollisuudet ja rajoitukset ihan oikeasti. Näistä asioista emme voineet keskustella kollegoiden tai ulkopuolisten kanssa, koska ne olivat teollisuussalaisuuksia. Aineistojani Elkaan viedessä aina hirvitti jättää noita salaisuuksia vieraisiin käsiin ja joitain papereita en ole vieläkaan uskaltanut luovuttaa. Tiesin Elkan harrastukseni takia, sillä olin hakenut sieltä vanhoja telakkapiirustuksia laivamallin tekoon.

Jotain minusta ja sukupolveni muotoilusta sekä Designarkiston sisällöstä

Sukupolveni designerit ovat nyt eläkeiässä, ja monen meikäläisen tekemiset ovat nyt Designarkistossa. Luullakseni en poikkeakaan hirveästi tuosta joukosta.

Minuun kolahti, kun rippikouluikäisenä näin TV:ssä 60-luvulla Yrjö Kukkapuron kertovan työstään huonekalujen suunnittelijana. Tahdoin isona esineiden suunnittelijaksi, hyödyllisten esineiden suunnittelijaksi. Pysin ja pääsin "Taideteolliseen" toisella yrityksellä.

Aloittaessani opintoja sisustustaiteen laitoksella Viiskulmassa alakerrasta Metallitaiteen laitokselta Olli Kaasinen tuli kysymään, olisiko meissä kiinnostusta vaihtaa laitosta juuri uudelleen nimitettyyn Teknisen Designin laitokseen. Muistaakseni meistä kolme tarttui tarjoukseen, koska siellä toivoimme saavamme oppia muuhunkin kuin huonekalujen suunnitteluun. Valintaani en kadu, kuului niiden harvojen joukkoon, joilla on ollut aina haus Kempaa töissä kuin kotona.

Meitä opetettiin suunnittelemaan "kauniita" esineitä, mutta 70-luvun alun opiskelijapöly tahtoi parantaa maailmaa. Tahdoimme suunnitella uusia ja ennen näkemättömiä, parempia ja kaikin tavoin hyödyllisempiä tuotteita ihmisille, sellaisia tuotteita, joissa ei olisi myrkyä ja joiden valmistus olisi ekologista. Uutta oppia, ekologiaa, meille opetti aikansa guru Pekka Seiskari. Meihin vaikutti Rachel Carsonin kirja "Hiljainen kevät".

Me tahdoimme vallankumousta, osa meistä poliittista ja toinen osa tehdä se teollisuuden sisällä. Ensimmäiset eivät onnistuneet, mutta jälkimmäiset sen tekivät. 70-luvulla teollisuus piti meitä "taiteilijoina", jotka eivät ymmärrä teollisuudesta tai varsinkaan liiketoiminnasta yhtään mitään. Siinä teollisuus oli oikeassa, ja meiltä meni aikaa oppia nämäkin asiat. Olimme yllättyneitä, kun meille kerrottiin, että ulkonäkö olikin vain osa tuotteen, ei enää esineen, laatua. Sitten, varsinkin tehdessäni töitä teknologiateollisuudelle, aloimme puhua tuotteiden käytettävyydestä. Toinen yllätys oli tuotekehityksen tärkeimmän ajurin, valmistuksen hinnan merkitys, muut ominaisuudet tulivat vasta sen jälkeen. Tavanomainen toimeksianto oli alentaa valmistushintaa 20 % ja lisätä toimintoja 20 %, vasta sitten muut ominaisuudet. Teknologiateollisuus ei vielä uskalla tunnustaa, kuinka tärkeää on tuotteiden ulkonäön aikaansaama alkuvaikutelma niiden laadusta ja käytettävyydestä. Ulkonäköominaisuuksien mittaaminen on vaikeampaa, joten oli kätevää liittää kaikki ulkonäköasiat, käyttöönotkokokemukset yms. käytettävyyssanan alle. Tämä muutti ja helpotti designajattelua, koska nyt jouduin kehittämään myös ulkonäköratkaisut käytettävyyssperusteisesti. Kun niitä pystyttiin vertaamaan entisiin tai kilpailijoihin, muotoilijalla oli parempi käsi. Tuotantoon viennissä tapahtuva "ryssittäminen" väheni ja tuotteiden suojaaminen mallisuojaan sijaan hyödyllisyysmallilla tuli mahdolliseksi.

Vallankumouksemme teollisuuden sisällä onnistui lopulta tavalla, joka ylitti meidät. Meitä tarvittiin, koska pelättiin, ja varsinkin Suomen liittyessä Euroopan yhteisöön, aiheesta, että kelpaako tuotteemme kiristyvässä kilpailussa. Ovatko tuotteemme tarpeeksi "salonkikelpoisia". Silloin tajuttiin tuotteiden ulkonäön merkitys, ja ulkonäön tekeminen vaati luovaa, taiteellista osaamista. Valmistettavuuden ja käytettävyyden suunnittelun opimme työn ohessa. Samoihin aikoihin, kun kollega Risto Väättänen oli kiteyttänyt, että "Vaikka Designin mukanaolo ei ole kaupan tae, sen puute on varmasti kaupan este", kilpailu muotoilun avulla kehittyi ja muotoilua meilläkin otettiin enemmän päättäviin pöytiin. Siltä vaadittiin tuotteiden valmistettavuuden ja laajasti ymmärrettävän käytettävyyden ja edullisuuden, lyhyesti sanoen tuotteiden laadun, suunnitteluosaamista. Yksi näistä laatutekijöistä on tuotteiden ympäristömyönteisyys. Meidän sukupolvemme vähitellen oppi suunnittelemaan kierrätyskelpoisempia ja ympäristömyönteisempiä tuotteita. Me 70-luvun designerit olimme mukana siinä teollisuuden vallankumouksessa, ja siitä me saamme olla ylpeitä. Vahinko vain, ettei sekään enää riitä, koska ylikulutamme maapalloamme aina vaan kiihtyvällä vauhdilla.

Arkistossa esiintyvät ajatukset ja tuotteet näyttävät nyt tavanomaisilta, mutta silloin ne olivat ennennäkemättömiä muotoilijoiden ja tuotekehitysryhmien ajattelun tuloksia. Ihminen oppii virheistään. Elkan Designarkisto näyttää sukupolveni tekemät virheet. Jokainen sukupolvi tekee omat virheensä, mutta Designarkiston avulla ei ehkä enää samoja virheitä.

Kiitän Designarkistosta, ja toivon että osa sen aineistosta pääsee joskus arkkitehtuurin ja designin museoon, millä nimellä se sitten synnytetäänkin.

Kesämyököillänne 8.10.2020
Jukka Vaajakallio
teollinen muotoilija

Finlux kannettavatietokone, puumalli (1983).

Finlux stereoyhdistelmä

Norpen Salla kylmätiski (1996)

Ketterää kehitystä Memory Campuksen alaisuudessa

Rakas Eemelimmekin tiedotti numerossa 1/2019, että Elka on liittynyt Memory Campuksen kehityspoppooseen. Tästä on nyt seurannut hyviä asioita! Ensinnäkin joukkomme on kasvanut yhdellä henkilöllä, projektiasiantuntija Mika Kokkosen liittyessä ratkomaan arkistotalan ongelmia. Ja toiseksi, Memory Campuksen jengi (Elka, Miksei, Muisti ja Xamk) on lyönyt viisaat päänsä yhteen ja lähteneet kehittämään ratkaisuja digitaalisen aineiston vastaanottoon, käytettävyyteen ja verkkopalveluun. Hankkeessa on Etelä-Savon maakuntaliiton EAKR-rahoitus.

Selkeällä ilmaisulla ilmaistuna siis pyrimme kehittämään koko kansan arkistoa, johon Muistin puolesta tähdätään varsinkin sotahistorian tietämykseen ja Elkan puolella pyrimme yhä enemmän tuomaan palveluita yritysten historiatietojen säilyttämiseen. Lopputuotteena Elkan osalta voisi olla palvelu, jossa yritykset voisivat itse osaltaan hallita arkistojaan ja siirtää niitä meille pitkäaikaissäilytykseen. Emme toki aio jättää kaikkea asiakkaan harteille, tulemme myös tukemaan alustan käyttöä omalla palvelutarjonnalla.

Nykypäivänä yritysten arkistot voivat yhä enemmän olla valmiiksi jo esimerkiksi PDF-tiedostomuodossa, jolloin yritysten tarvitsee uuden palvelun kautta vain käydä lisäämässä tiedostot järjestelmään ja syöttää pyydetty lisätiedot. Pyrimme tekemään tästä mahdollisimman helppoa ja yksinkertaista! Mikäli jossain vaiheessa tietojen syöttämisessä tuntuu siltä, että nyt voisi tarvita apua, niin me Elkan ammattilaiset olemme käytettävissä.

Näkemyksemme mukaan tällaiset palvelut ovat nyky-aikaa ja pyrimme vastaamaan asiakkaiden kasvavaan tarpeeseen tietokoneella jo valmiiksi sijaitsevan tiedon säilytykseen. (MK)

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

MemoryCampus Digitalia
MUISTI
SODAN JA RAUHAN KESKUS
CENTRE FOR WAR AND PEACE
MIKKELI-FINLAND
elka
XAMK
MIKSEI
MIKKELI

Toimintansa aloittava Muisti tulee varmasti olemaan kadunkulkijalle yksi näkyvimmistä Memory Campuksen toimijoista.

Muistiorganisaatiot:

DESIGN ARKISTO

musiikkiarkisto

Tutkimus ja koulutus:

Mikkelin yliopistokeskus
Mikkeli University Consortium

South-Eastern Finland
University of Applied Sciences

ESEDU
Etelä-Savon ammattopisto

Yritykset:

-The eHealth Company

Designarkiston monet muodot

Kun Designarkisto perustettiin Elkan yhteyteen keväällä vuonna 2010, oli alusta alkaen selvää, että arkisto haluaa tarjota tietoa ja elämyksiä kaikille muotoilusta kiinnostuneille. Tätä kautta merkittävään rooliin Designarkiston toiminnassa nousivat muotoilutarinat, joiden avulla muotoilusta voidaan kertoa kiinnostavasti ja helposti lähestyttävällä tavalla. Tarinoiden kautta Designarkisto tekee näkyväksi eri muotoilualoilla työskentelevien suunnittelijoiden työtä ja saattaa heidän äänensä kuuluviin.

Onkin luontevaa, että tarinat ovat keskiössä myös touko-kuussa Elkan tiloissa avautuneessa Designarkiston monet muodot -näyttelyssä. Taiteen edistämiskeskuksen tukema näyttely juhlistaa arkiston kymmenvuotista taivalta. Juhlanäyttelyssä on esillä arkiston aineistoja monipuolisesti eri suunnittelualoilta, ja jokaisen esillä olevan suunnittelutyön yhteydessä kerrotaan sen syntyhistoriaan liittyvä tarina. Näiden muotoilijoiden kanssa yhteistyössä toteutettujen taustatarinoiden kautta näyttelyaineistot heräävät eloon uudella tavalla.

Designarkiston muotoiluaineistot ovat niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin katsottuna ainutlaatuiset. 10-vuotisjuhlanäyttelyssä nämä aineistot ovat nyt ensimmäistä kertaa laaja-alaisesti yleisön nähtävillä. Näyttelyssä on esillä suomalaista designia graafisesta suunnittelusta teolliseen muotoiluun sekä vaatesuunnittelusta sisustusarkkitehtuuriin. Näyttelyyn ei ole valittu ainoastaan muotoilun menestystarinoita ja klassikoita, vaan esillä on myös tuotteita, jotka eivät ole koskaan päätyneet tuotantoon saakka. Myös tällaisten tarinoiden esiin nostaminen on tärkeää, sillä vain harvat tuotteet lopulta nousevat suureen tietoisuuteen. (SM)

Designarkiston 10-vuotisjuhlanäyttely, Designarkiston monet muodot, on avoinna yleisölle Suomen Elinkeinoelämän Keskusarkistossa arkipäivisin klo 8.00–16.00 vuoden 2020 loppuun asti. (TV)

Kai Salo: Wave-polkupyörä, Tunturi Oy (2004)

Touko Korhonen ja Simo Puintila: Kasvienkasvatusyksikkö (1999)

Pirkko Stenros: Kolmonen-lipastot, Muurame Oy (1954)

DESIGN ARKISTO 10 VUOTTA

Erkki Kangas: "Jälki Libyan hiekassa" (2011)

Juhani Salovaara ja Heikki Kiiski: Röntgenlaitteen ohjauspöytä BR1001, Valmet Oy (1973)

Designarkiston muotoilukasvatustyöpajat syksyllä 2020

Designarkiston muotoilukasvatustyöpajat toteutettiin syksyllä 2020. Työpajat varattiin nopeasti täyteen elokuussa. Muotoilukasvatustyöpajojen ajankohtana oli syyskuun kaksi viimeistä viikkoa. Muotoilukasvatusmateriaalin suunnittelu aloitettiin elokuussa ja se valmistui sopivasti juuri ennen työpajojen aloitusta. Muotoilukasvatusmateriaalin luennot ja tehtävät on suunniteltu kuuden eri teeman ympärillä. Teemoina ovat tuotemuotoilu, korumuotoilu, kuosisuunnittelu, logosuunnittelu, pakkausmuotoilu ja palvelumuotoilu. Työpajat oli mahdollista toteuttaa myös etänä, jos vallitseva koronatilanne muuttuisi yllättäen. Ja niinhän se tietysti muuttui. Työpajoja edeltäneellä viikolla alkoi Mikkelissä kuulua huolestuttavia uutisia koronataapausten noususta. Olimme kuitenkin valmistautuneet työpajoihin hyvin, koronaohjeet huomioiden. Aloitimme työpajamme maanantaina 14.9. korumuotoilun työpajalla. Pidimme työpajan ja olimme hyvillä mielillä. Kuitenkin saimme heti työpajan jälkeen kuulla haastavan uutisen. Mikkelin keskusta-alueen kouluissa on siirrytty etäopetukseen 15.9. alkaen 4.–9. luokkien opetuksessa seuraavaksi kahdeksi viikoksi.

Työpajojen ajankohta 14. – 25.9.2020 osoittautuikin siis haasteelliseksi. Etäopetukseen siirtyminen vaikutti suoraan työpajojemme toteuttamiseen, sillä suurin osa ryhmistämme oli juuri näillä luokka-asteilla. Vaikka olimme suunnitelleet opetuksen niin että se oli mahdollista toteuttaa etänä, toivoimme oppilasryhmiä kuitenkin saapuvaksi arkistoomme. Pienen mietintähetken jälkeen päätimme sopia työpajojen ajankohdat uudelleen ilmoittautuneiden ryhmien kanssa.

Suurimmalle osalle opettajista heidän ryhmänsä työpajojen ajankohdan uudelleen sopiminen kävi hyvin. Saimmekin melkein kaikki työpajat pidettyä sovittujen ryhmien kanssa loka- marraskuun aikana. Aivan muutama peruutus meille tuli.

Suurin osa muotoilukasvatuksen työpajoista toteutui lähiopetuksena täällä Elkan tiloissa ja muutama työpaja toteutettiin etäopetuksella Google meets kokouspalvelua käyttäen. Lisäksi Rantakylän yhtenäiskoulun kanssa sovimme työpajaohjaajan jalkautumisesta koululle. Tämä tehtiin opettajan toiveesta ja osoittautui erittäin hyväksi ratkaisuksi. Rantakylään lähdimme innolla muotoilukasvatusmateriaali ja työvälineet mukana kulkien. Kokonaisuutena koulussa toteutetut lähiopetukset sujuivat hyvin. Ryhmät olivat tyytyväisiä vierailevaan muotoilijaan ja korumuotoilutyöpajoissa syntyi moninaisia korukokonaisuuksia.

Suosituimmaksi työpajaksi osoittautui juuri korumuotoilun työpaja. Sitä pidettiin yhteensä 11 kertaa Uskoisin tämän johtuvan siitä, että oppilaat ja opettajat toivovat oppitunteja, jotka sisältävät käsillä tekemistä. Työpajassa käytetty silkkimassa oli oppilaiden mielestä myös mukava materiaali työstettäväksi. (TV)

DESIGN
ARKISTO
10 VUOTTA

DESIGN
ARKISTO
10 VUOTTA

Kalevankankaan koulu 3B korumuotoilu, Kuvaaja: Sari Muinonen

Designarkiston historian lyhyt oppimäärä

Vuorineuvos, ja muotoilun advokaatti, Krister Ahlström kertoi keväällä 2012 järjestetyssä Designarkiston Teollisen muotoilun tarinoita -seminaarissa taustoja muotoiluarkiston perustamiselle. Anna Valtonen oli jo vuosia aikaisemmin todennut Ahlströmille, että Suomesta puuttui teollisen muotoilun arkisto. Tämän oivalluksen seurauksena Valtonen, Ahlström sekä teollinen muotoilija Jorma Pitkonen alkoivat tekemään taustatyötä arkiston perustamiseksi. Arkisto päättyi lopulta Elkan kylkeen – ilmeisesti Arkistolaitoksen pääjohtaja Jussi Nuortevan ehdotuksesta – sillä näin saatiin kytkös muotoilun ja valmistavan teollisuuden välille.

Finnish Industrial Design Archivesin (FIDA) toiminta käynnistyi virallisesti maanantaina 1. helmikuuta vuonna 2010. Arkiston ensimmäisenä työntekijänä aloitti Elkan pitkäaikainen toimistosihteeri Sirpa Seppänen, joka yhdessä allekirjoittaneen kanssa kävi sinisellä Mercedes Benz Vito -pakettiautolla hakemassa Turusta arkiston ensimmäisiä aineistoja. Varhaisimmista arkistoluovuttajista mainittakoon Jukka Vaajakallio, Risto Väättänen, Jorma Pitkonen ja Juhani Salovaara. Kaikkiaan ensimmäisenä toimintavuotena tuli jo seitsemän arkistoluovutusta, jotka yhteensä tekivät 21 hyllymetriä. Loppuvuodesta valmistui FIDA:n ensimmäiset nettisivut sekä painettu esite, jota aloimme ahkerasti postittelemaan potentiaalisille luovuttajille. Vuodesta 2011 lähtien pysyvänä arkistonhoitajana on toiminut FM Sari Muinonen.

Arkiston toiminnan alkuvuosina hankintapolitiikan keskiössä olivat suomalaiset teollisen muotoilun pioneerit sekä ensimmäinen Suomessa koulutettu teollisten muotoilijoiden sukupolvi (1960-luvulla valmistuneet). Joskus vuosien 2013–2014 tienoilla yhteydenottoja alkoi tulla yhä enemmän myös graafisilta suunnittelijoilta ja siten myös huonekalusuunnittelijoilta. Näistä kahdesta ryhmästä mainittakoon graafikko Erkki Ruuhinen sekä huonekalusuunnittelijat Kari Asikainen ja Timo Saarnio. Samaan aikaan huomasimme, että myös teollisten muotoilijoiden toimenkuva oli laajentunut. Moni oli alkanut tekemään ohessa – tai ehkä jopa pääasiallisesti – esimerkiksi käyttöliittymäsuunnittelua tai palvelumuotoilua. Näin ollen tiukka rajautuminen pelkästään teolliseen muotoiluun ei tuntunut enää perustellulta, koska se ei enää tuntunut vastaavan tilannetta kentällä.

Samoin korkeakouluopetuksessa oli siirrytty yhä enemmän siihen, että muotoilun opiskelija saa modulaarisesti itse valita opintoihinsa kokonaisuuksia eri muotoilun osa-alueilta. Edellä mainituista syistä käyttöön otettiin vuoden 2016 alusta markkinointinimi Designarkisto. Nimenmuutoksen tavoitteena oli selkeyttää arkiston identiteettiä ja helpottaa sen toiminnan hahmottamista.

Arkistoa perustettaessa oli tavoitteena, että kymmenen vuoden aikana aineistoa saataisiin kerättyä 100 hyllymetriä. Tuo arvio meni aika pahasti pieleen, koska sitä on tähän päivään mennessä kertynyt reilusti yli 200 metriä. Designarkisto on siis onnistunut vakiinnuttamaan paikkansa suomalaisena muotoiluasiakirjojen säilytys- ja tutkimuspaikkana. Designarkisto on aina panostanut myös aineistonsa digitointiin, ja esimerkiksi esineiden 3D-mallinnuksessa se on ollut edelläkävijä Suomessa. Ulospäin näkyvintä toimintaa on varmastikin olleet verkkonäyttelyt, muotoilukasvatusaineistot, näyttelyt eri tapahtumien yhteydessä sekä näyttely-yhteistyö museoiden kanssa, vierailukäynnit, vuosittaiset koululaisten muotoilukasvatustyöpajat sekä Designarkiston monet muodot -10-vuotisjuhlanäyttely. Lähitulevaisuuden tavoitteisiin kuuluu Designarkiston oman arkistotietokannan käyttöönotto sekä aineistojen kolmiulotteinen esittämisen virtuaaliympäristössä. (OA)

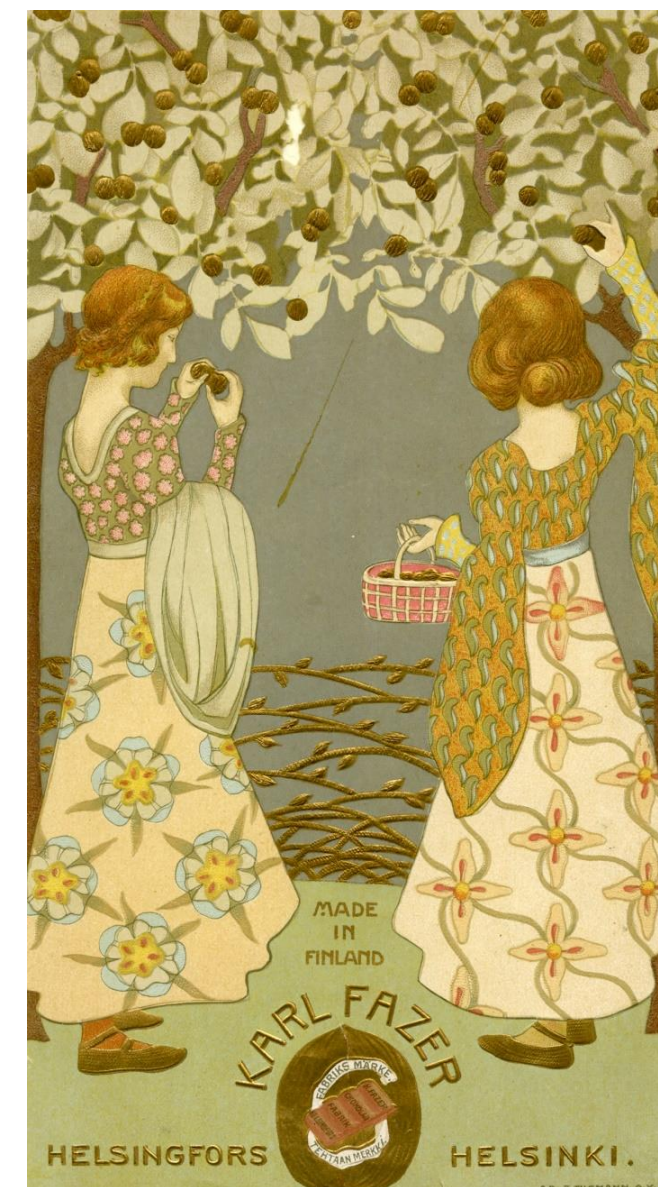
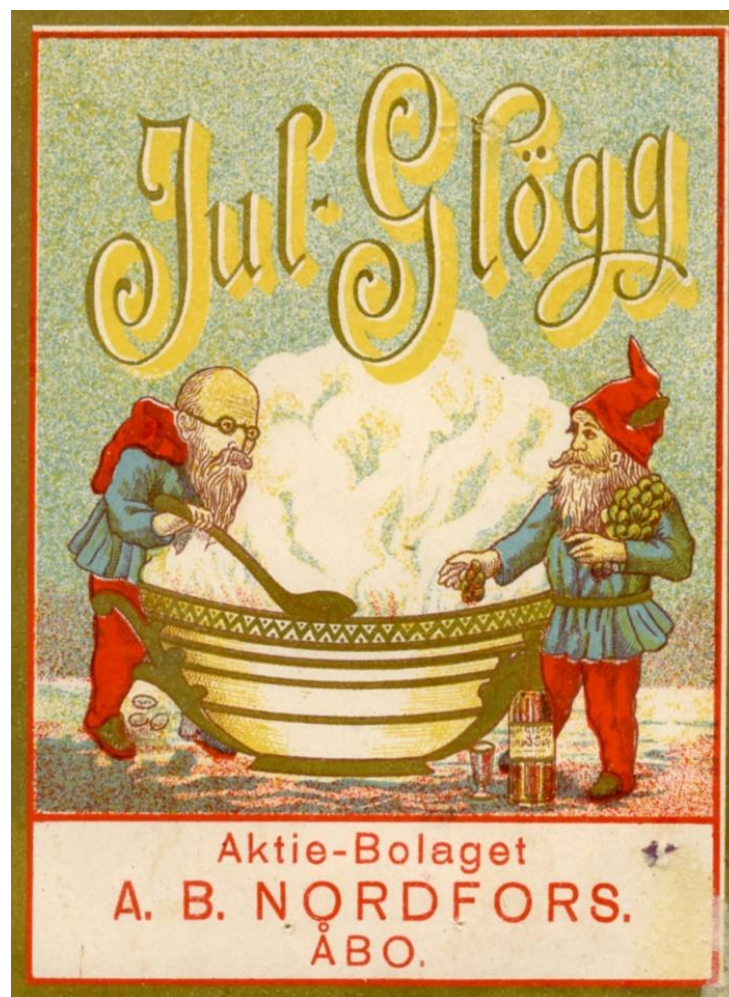
Krister Ahlström Teollisen muotoilun tarinoita -seminaarissa (2012)

Sari Muinonen palaa aineistonhakumatkalta.

Uusia luovutuksia

Maineikkaan Tilgmannin kirjapainon vanhinta aineistoa on nyt luovutettu Elkaan. Tilgmann toimi Helsingissä vv. 1869 – 2000. Tässä vähän ”maistiaisia” arkiston mukana tulleista upeista painotuotteista. (HS)

Muotoilu muutoksessa

Kulunut vuosi on ollut monella tavoin poikkeuksellinen. Globaali pandemia sai ihmiset ympäri maapallon muuttamaan päivittäistä toimintaansa; tapaamisia vältettiin, siirryttiin etätöihin, ja moni aiemmin itsestäänselvyytenä pitämämme asia osoittautuikin hauraaksi ja tärkeäksi.

Uuden edessä eivät olleet vain yksilöt, vaan myös kaikki ryhmät, organisaatiot ja yritykset. Piti nopeasti löytää uusia tilaratkaisuja, käytänteitä, ja mahdollisesti myös kokonaan uutta liiketoimintaa aiempien osoittautuneen mahdottomaksi.

Silti viruksen aiheuttama muutos on vain jäävuoren huippu, tai nopea sykäs isomman muutoksen osana. Digitalisaatio, automaatio, työn muuttuminen, kansallisvaltioiden nousu ja luonnonvarojen ehtyminen aiheuttavat vielä paljon suurempia yhteiskunnallisia muutoksia kuin mitä olemme nyt viruksen aikana nähneet.

Muotoilunkin merkitys on muuttunut. Muotoilussa oleellista on aina ollut ymmärtää käyttäjää, ja mikä heille on tärkeää. Tuotemuotoilun lisäksi muotoillaan nyt palveluita, brändejä, systeemejä, organisaatioita tai ekosysteemejä. Muotoilun prosesseja, miten jäsennellyllä tavalla saadaan aivan uusia näkökulmia, hyödynnetään nyt laajasti – ja ennen kaikkea muutostilanteessa.

Koska muutoksen aikaansaaminen ei ole helppoa, tulee meidän hyödyntää niitä keinoja, joita meillä on sen mahdollistamiseksi.

Muotoilulla on tähän ainakin kolme merkittävää keinoa.

Ensiksi, jos haluamme kehittyä tai muuttua, miten tiedämme mihin mennä? Muotoilutyöskentelyn avulla voimme ideoida ja konseptoida, sekä saada strateginen keskustelu etenemään. Kun on jotain mistä olla mieltä, on yrityksissäkin huomattavasti nopeampaa päästä päätökseen uusista muutoksista. Näiden työkalujen kirjo on viime vuosina kasvanut, nyt puhutaan spekulatiivisesta muotoilusta, ennakkoinnista ja uudesta arvomuodostuksesta.

Työkaluja tärkeämpää on kuitenkin luoda organisaatio, joka kykenee muutokseen. Myös odottamattomien tapahtumien sattuessa. Tähän tarvitsemme organisaatiokulttuuria ja prosesseja.

Toiseksi, monessa organisaatiossa on siis opittu hyödyntämään muotoilun prosesseja paremmin ja laajemmin. Tavoitteena on saada organisoidulla tavalla täysin uusia tai odottamattomia tuloksia. Tämän hetken tilanteita kuvaa hyvin se, että niihin harvoin on helppoa tai ilmeistä ratkaisua löydettävissä. Ajatus siitä, että yksinkertaisesti määrittelemme ongelman ja löytäisimme siihen ratkaisun on haastavampi silloin, kun haasteet ovat monimutkaisia ja alati muuttuvia. Jos rajaamme haasteen nykytilan mukaan, rajaamme helposti pois myös uudet vaihtoehdot. Siksi muotoilun kentällä puhutaankin nyt paljon rajaamisesta - miten voimme rajata muotoiluajattelun avulla haasteet niin, että voimme etsiä niihin riittävän laajasti ratkaisuja, testata niitä nopeasti, analysoida tulokset, ja taas päästä askeleen eteenpäin uusien toimintatapojen löytämisessä.

DESIGN ARKISTO 10 VUOTTA

DESIGN ARKISTO 10 VUOTTA

Ihmisten käyttäytymisen muuttamiseen liittyy myös ”Behaviour Design”, eli miten voimme suunnitella niin, että ihmiset muuttavat toimintatapojaan. Tästä saimme kaikki pandemian keskellä esimakua kun kaikki julkiset tilat piti nopeasti suunnitella uudestaan niin, että ihmisten toiminta niissä oli vastuullista. Kauppojen lattioille tuli merkinnät etäisyyksien pitämisestä ja jokaisen sisääntulon kohdalle käsisidesipisteet. Emme ehkä voi pakottaa ihmisiä muuttamaan toimintaansa, mutta voimme suunnitella ympäristön niin, että heidän on helpompi muuttaa omaa käyttäytymistään.

Kolmanneksi on siis kysymys siitä, miten muutamme toimintakulttuuria, niin yrityksissä kuin omaltakin osaltamme. Luovan organisaation rakentaminen ei tule käden käänteessä, ja oleellista olisi saada kaikki suhtautumaan uuteen uteliaisuudella, ja tarttumaan sen tarjoamiin mahdollisuuksiin. Oleellista on myös osallistaminen. Muutosta ei tee kukaan yksin, ei yksilö eikä toiminto. Muotoilu on tässä yhä keskeisemmässä asemassa, yhdessä tekemisen mahdollistajana.

Muotoilu, ja sen hyödyntäminen organisaatioissa, on siis myös aikansa kuva. Muotoilun käyttö muuttuu, samoin kuin sen rooli osana suomalaista elinkeinoelämää.

Tämän takia Elkan muotoiluarkiston rooli on niin tärkeä.

Kun Elkan muotoiluarkistoa runsas kymmen vuotta sitten oltiin perustamassa, oli maamme teollisen muotoilun ensimmäinen sukupolvi juuri eläköitymässä. Ensimmäiset teolliset muotoilijat olivat valmistuneet vuonna 1965, ja alan pioneerit pyrkivät löytämään ratkaisuja sen ajan suurin haasteisiin. 1970-luvulla öljykriisi mullisti teollisuuden, ja 1980-luvulla tuotantoa kehitettiin. 1990-luvulla lama ja venäjänkaupan romahdus toivat uuden kilpailutilanteen, ja muotoilun avulla rakennettiin brändejä, tuoteportfolioita ja kokemuksia kansainväliseen kilpailuun.

Kun itse aikoinani tein väitöskirjaani muotoilun muutoksesta Suomessa, oli arkistomateriaalia aiheesta todella vaikea löytää. Aineistot löytyivät pääsääntöisesti pieninä palasina ihmisten ja toimistojen komeoista ja muutaman museon kokoelmista. Siksi olin niin kiitollinen kun Elkan muotoiluarkisto saatiin perustettua – nuo ensimmäisten teollisten muotoilijoiden omat arkistot saatiin pelastettua ja luotiin ensimmäinen kansallinen kokoelma josta kaikkien alojen tutkijat löytäisivät arkistomateriaalia muotoilun merkityksestä elinkeinoelämässämme.

Vuosien varrella on arkisto kehittynyt, kasvanut ja toiminta kehittynyt. Kun nyt olemme (taas?) muutoksen edessä, on entistä tärkeämpää että meillä on toimiva arkisto, joka dokumentoi tämän muutoksen, ja työn jota sen aikana tehtiin, jotta voimme kaikki katsoa nykyistä kehitystä myös vuosikymmenien päästä. Ehkä aikamme silloin näyttäytyy ymmärrettävämmältä, ja hetken kaaokseen on helpompi suhtautua. Läheltä on joskus vaikea nähdä pitkälle.

Anna Valtonen, strategisen muotoilun professori Aalto-yliopisto

Alfa kynttilälyhty, design Markku Salo

Kirjoittaja Anna Valtonen: kuva: Mikko Raskinen

Ajatuksesta tuotteeksi

Muotoilu, tai design, on toimintaa, joka vaikuttaa meidän jokaisen arkiseen ympäristöön. Yksinkertaisimmillaankin käyttöesineen tai palvelun muotoilu on monivaiheinen prosessi, jossa haasteet muuttuvat eri vaiheissa luovan ajatustyön tuskaisuudesta materiaaliongelmiin.

Ennen kuin oivalluksesta on muotoutunut valmistukseen sopiva tuote, pitää idea ensin siirtää näkyvään muotoon joko paperille tai tietokoneelle. Kun idea on hioutunut riittävästi, voidaan siitä tehdä pieni mittakaavainen näköismalli. Tämän jälkeen voidaan toteuttaa täysimittaista mallia sekä ruveta ratkomaan valmistukseen liittyviä materiaali yms. ongelmia.

Ennen kuin tuote on kuluttajan käytössä, on em. vaiheita hiottu ja käyty läpi uudestaan ja uudestaan, kunnes muotoilijat, valmistaja sekä markkinointi ovat kaikki tyytyväisiä. (JJL)

Designarkiston muotoilukasvatusmateriaali

Muotoilukasvatusmateriaalin pohjana toimii Elkan ja Designarkiston laaja arkistomateriaali, jota on hyödynnetty muotoilukasvatusmateriaalin suunnittelussa ja luento-osuuksien kuvallisena materiaalina. Lisäksi arkistomateriaalia on käytetty käyttäjäpersoonien kuvituksessa.

Muotoilukasvatusmateriaali kokonaisuuden on suunnitellut ja toteuttanut taiteen maisteri, muotoilija Tytti Vuorikari. Lisäksi korvaamattomana apuna materiaalia tehdessä on toiminut Designarkiston tietopalvelusihteeri Sari Muinonen.

Muotoilukasvatusmateriaali on suunniteltu peruskoulujen 3.–9.- luokka-asteen oppilaille. Muotoilukasvatusmateriaalia on kuitenkin mahdollista käyttää ammatillisessa tai lukio opetuksessa johdatusluentoina muotoilun eri osa-alueisiin. Muotoilukasvatusmateriaali sopii erityisesti kuvaamataidon ja käsityön tunneille, mutta se soveltuu käytettäväksi myös yhteiskuntaopin tai äidinkielen tunneilla.

Muotoilukasvatustyöpajoja on kuudessa eri teemassa: tuotemuotoilu, korumuotoilu, kuosisuunnittelu, logosuunnittelu, pakkausmuotoilu ja palvelumuotoilu. Näiden aiheiden sisällä käymme lävitse muotoilun liittyviä suunnittelulähtökohtia, sekä muotoilijan prosessia. Muotoilukasvatusmateriaalin sisällä käymme lävitse myös muotoiluun liittyviä termejä. Muotoilukasvatusmateriaali on suunniteltu siten että yhden kokonaisuuden läpikäymiseen menee yksi kaksitunti.

Tuotemuotoilussa käyttäjäpersoonat ja käyttöympäristö tulevat tutuiksi suunnitteluprosessin ohella. Korumuotoilussa käymme lävitse jalometalleihin liittyvää materiaalitietoutta ja korusuunnitteluun liittyviä erityishuomioita, lisäksi tässä työpajassa valmistamme prototyypin silkkimassasta. Kuosisuunnittelussa käymme läpi kuvioaiheen suunnittelua ja sen tuottamista kokonaisvaltaiseksi kuosiksi. Logosuunnittelussa käymme lävitse logon eri osiot ja niihin liittyvät suunnittelun lähtökohdat. Pakkausmuotoilussa keskitymme elintarviketuotteiden suunnitteluun ja valmistamme suunnitelmamme pohjalta kolmiulotteisen pakkausmallin. Palvelumuotoilun työpajassa käymme lävitse palvelumuotoilun prosessia ja keskitymme ideointiin sekä palvelupolkujen suunnitteluun.

Muotoilukasvatusmateriaalin tueksi on tehty tulostettavaa lisämateriaalia ja suunnittelupohjia, jota voidaan hyödyntää muotoilutehtäviä tehdessä. Lisämateriaalina on värikartta sekä käyttäjäpersoonia. Käyttäjäpersoonissa on haluttu tuoda esillä mahdollisimman erilaisia persoonia ja niitä onkin seitsemän erilaista. Persoonien kuvituksessa on käytetty Elkan ja Designarkiston arkistomateriaalia laajasti eri vuosikymmeniltä.

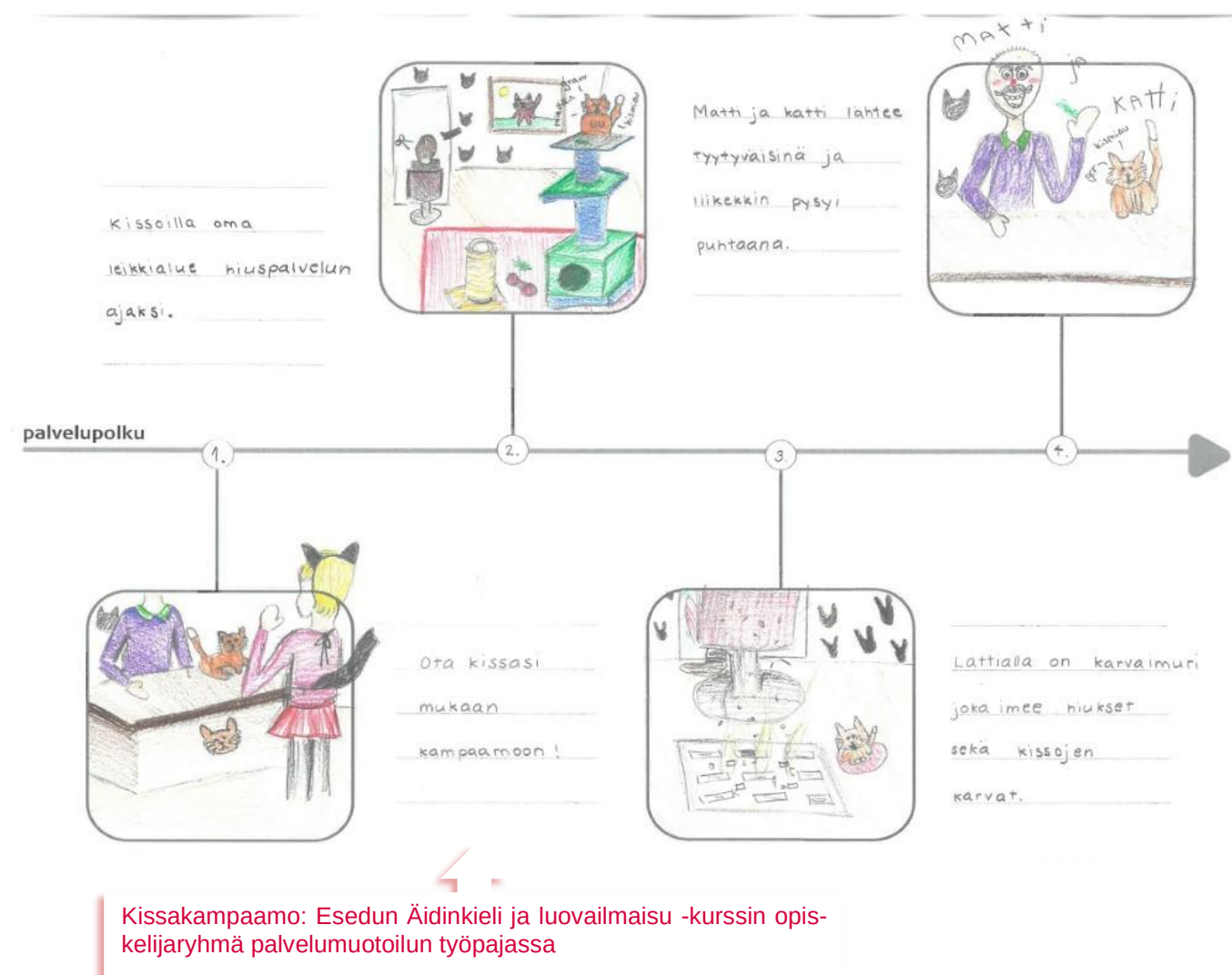
Suunnittelupohjat on tehty avuksi tehtävien toteuttamiselle. Niitä on neljä erilaista tiedostoa. Suunnittelupohja koossa A4 ja A3, kuosipohjat koossa A4, pakkauspohjat koossa A3 kahdelle eri elintarviketuotteelle, maitopurkille ja suorakulmaiselle elintarvikepakkaukselle, sekä palvelupolku-pohja koossa A3. Suunnittelupohja on myös suunniteltu siten, että niistä on mahdollista koostaa niittaamalla muotoiluvihko.

Suunnittelupohjien tai lisämateriaalin käyttö ei ole pakollista muotoilutehtäviä tehdessä, mutta ne on tehty tueksi muotoilutehtävien tekemiselle ja näin helpottavat sekä oppilasta että opettajaa.

Kaikki muotoilukasvatusmateriaalit: luennot muotoilutehtävineen, lisämateriaalit ja tulostettavat suunnittelupohjat löytyvät Designarkiston nettisivuilta vuoden 2020 loppuun mennessä ja ne ovat sieltä ladattavissa pdf-tiedostoina. (TV)

DESIGN ARKISTO 10 VUOTTA

DESIGN ARKISTO 10 VUOTTA

Valmistusmateriaalin huomioiminen on erityisen tärkeää. Materiaalin valinta vaikuttaa suoraan siihen, miten tuote valmistetaan ja siihen, millainen tuotteesta lopulta tulee.

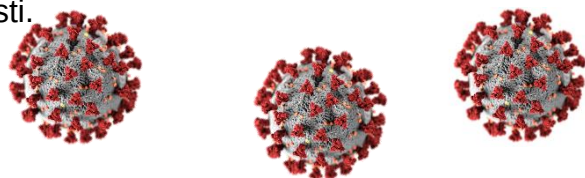
DESIGN ARKISTO

Dia tuotemuotoilun luennosta: tekijä Tytti Vuorikari

Tapahtunutta

Maailman laajuinen Covid-19 pandemia on aiheuttanut myös Elkan toiminnassa melko täydellisen hiljentymisen. Asiakaspalvelu on paikan päällä toiminut supistetusti ja toivomuksella, että asiakastapahtumat hoidettaisiin puhelimitse tai sähköpostilla, mikäli vain on mahdollista.

Yhteistyötä on toteutettu oppilaitosten kanssa mahdollisuuksien mukaan, kuitenkin huomattavasti supistettuna. Myös ryhmiä on otettu vastaan hyvin rajoitetusti.

Toistaiseksi asiakaspalvelu toimii vähennetyllä asiakaspaikkamäärällä. Tilanne saattaa muuttua, mikäli paikallisissa rajoituksissa tapahtuu muutoksia. Muutoksista ilmoitetaan Elkan verkkosivuilla sekä Facebook -sivulla. Toivomme kuitenkin, että asiointi tapahtuisi vielä toistaiseksi mahdollisuuksien mukaan ensisijaisesti netin kautta tai puhelimitse. Mikäli asiointi kuitenkin vaatii paikalle tulemistä, pyydämme varmistamaan voimassa olevat käytännöt.

Ota yhteyttä ja kysy lisää:

015 321 340
e-posti@elka.fi

DESIGN ARKISTO

10 VUOTTA

Linkkivinkki

DESIGN ARKISTO

DESIGN f ARKISTO

www.elka.fi

DESIGN ARKISTO

Aikakone

JULKAISIJA:

Suomen Elinkeinoelämän Keskusarkisto

Tiedotuslehti

Ilmestyy kaksi kertaa vuodessa

Päätoimittaja: Jarmo Luoma-aho

tiedotuslehti@elka.fi

Tutkijantie 7, 50100 Mikkeli

p. 015 321 340
www.elka.fi

Kirjoittajat:

Olli Alm, Elka OA
Mika Kokkonen, Elka, MK
Jari Lehtonen, Elka JJL
Jarmo Luoma-aho, Elka JL-A
Sari Muinonen, Designarkisto SM
Heljä Strömberg, Elka HS
Tytti Vuorikari, Designarkisto, TV

elka